

Z výstavy O čem je současná botanika: Záchova genofondu neprodukcčních okrasných rostlin

7. 10. 2012 autor: Pavel Sekerka, Markéta Macháčková, Zuzana Caspers, Milan Blažek

Domácí kosatec nalézá se téměř ve všech zahradách a zhusta roste také na místech travnatých ... s listy (květů) podvinutými nebo ohnutými rozličných barev, barvy nebeské, brunátné, bělavé a žluté...

– Hájkův překlad Matthioliho Herbáře, 1562

Okrasné rostliny doprovázejí člověka po celou jeho historii, záznamy o jejich pěstování jsou známy již ze starověku. Kromě růží patří k nejdéle pěstovaným okrasným rostlinám pivoňky, denivky a kosatce.

Praprarodiče dnešních zahradních odrůd jsou neprávem opomíjeni a z našich zahradek rychle mizí. A to přesto, že se jedná se o nenahraditelné historické doklady, součást kulturního dědictví, které obohacovaly život našich předků. Ty, které se zachovaly do dnešní doby, patří k nejdolnějším odrůdám, dobře rostou i tam, kde moderní odrůdy zklamou. Také mají menší nároky na péči, mohou nést geny rezistence vůči chorobám a škůdcům, není je třeba tak často přesazovat a dobře kvetou i po delší době po výsadbě na stanovišti.

Zachování genofondu vybraných rodů kulturních okrasných rostlin, především odrůd domácího původu, je součástí *Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a agrobiodiversity*, který je zaměřen především na rostliny zemědělsky významné – obilniny, ovocné dřeviny, zeleninu a pícniny.

Na záchově genofondu okrasných rostlin se podílí [Botanická zahrada a genofondové sbírky Chotobuz](#) Botanického ústavu AV ČR (kosatce), Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví (růže, pěnišníky, jiřinky, prvosenky, tulipány, balkónovky), Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity (především letničky – astry čínské, aksamitník, ostálka a léčivky – lékořice, reveň).

Aktuální přehled semen v semenné bance, či rostlin v polních kolekcích můžete najít na webu [Evidence genetických zdrojů rostlin v ČR](#). Každá položka genobanky je opatřena pasportními údaji, uvádějícími základní taxonomické údaje a původ genetického zdroje a popisné údaje pomocí morfologických a nověji i molekulárních klasifikátorů, ve kterých je jednotlivým znakům přiřazena číselná hodnota.

Kosatce jako modelová rostlina

Původ těch nejstarších zahradních kosatců nám již zůstane utajen. Na zahradách se jednak pěstoval a dodnes pěstuje kosatec bledý (*Iris pallida*), původní botanický druh z východního Středozeří. Setkáme se s ním na zahradách a návších na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku či Itálii. Kromě botanických druhů se od středověku pěstuje celá řada kosatců hybridního původu – kosatec německý (*I. ×germanica*) s nejasnými rodičovskými druhy nebo hybridní kosatec vzniklé zkřížením kosatce bledého a kosatce různobarvého (*I. variegata*) – kosatec bezový (*I. ×sambucina*), kosatec červenofialový (*I. ×squalens*) či kosatec žlutý (*I. ×flavescens*) a další.

Shromažďováním, popisem a uchováváním historických kosatců a českých odrůd kosatců se od sedmdesátých let minulého století zabývá [Botanická zahrada Chotobuz](#), jejíž sbírky patří k největším na světě.

Možnosti ochrany genofondu

Ochrana genofondu rostlin zajišťuje uchování biologické různorodosti. Genofond rostlin představuje jednak rostliny divoké, plané, a dále zemědělské plodiny a okrasné rostliny:

– *in situ* – ochrana planých rostlin v místě jejich přirozeného výskytu často za pomoci řízeného managementu, který zamezuje negativním vlivům změn přírodních i antropicky podmíněných podmínek (sukcese, změna tradičního obhospodařování pastvin a luk);
– *ex situ* – záchova genofondu v náhradních stanovištích (vytvoření náhradní populace na stanovištích blízkých původním – např. rekultivace lomů), zahradnický řízených kulturách, použitím laboratorních metod nebo skladování semen v semenné bance. Využívá se především u kriticky ohrožených druhů, kterým hrozí reálné nebezpečí vyhubení, populacím mimo souvislý areál druhu či pro uchování variet, odchylek a mutací.

- *on farm* – záchova genofondu tradičních, primitivních a tedy méně výnosných zemědělských plodin, obvykle v oblastech původu odrůdy. Výjimečně též pěstování ohrožených druhů zemědělsky významných planých rostlin (léčivky, píce);
- *in garden* – záchova genofondu odrůd okrasných rostlin či zahradnický a sadovnický zajímavých ohrožených druhů v zahradách a veřejné zeleni. Poskytují nový, náhradní prostor za úbytek lokalit ve volné přírodě;
- *in vitro* – záchova genofondu pomocí laboratorních metod pomocí meristémů, aseptických výsevů, somatické embriogeneze nebo tvorby mikroház. Při vhodné technologii umožňuje namnožení velkého množství jedinců, ozdravení materiálu a při hlubokém zmrazení i dlouhodobé uchování.

Pořadatelé a sponzoři akce:

Ministerstvo životního prostředí

■ O čem je současná botanika, Soutěže a výstavy, Události na webu

< LEUCOSPERMUM CUNEIFORME (Burm. f.) Rourke

> PENAEA SARCOCOLLA L.

Související články

- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Botanika na českém internetu
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Botanika ve službách ochrany přírody
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Floristický průzkum přírodní rezervace Hon Ba, Vietnam
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: FLORIUS - informační systém evidence rostlin v botanických zahradách ČR
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Geografické informační systémy a jejich využití v botanice
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Historie krajiny
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Klasifikace vegetace a diverzita vegetačních typů
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Křížení - významný evoluční mechanismus
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Květena České republiky - devítisvazková encyklopedie druhů rostlin našeho území
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Mykorhizní houby - všudypřítomní partneři kořenů rostlin
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Opylování a rozmnožování orchidejí
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Palynologie, pylové analýzy a paleoekologie - co všechno lze vyčíst z pylu
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Rostlinné invaze
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Svět rostlin a hub zaostřený svazkem elektronů
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Tajemství rostlinného genomu a jejich odhalování pomocí průtokové cytometrie
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Unie botanických zahrad České republiky
- Z výstavy *O čem je současná botanika*: Vodní masožravé rostliny a jejich záhady
- Zveme vás na výstavu *O čem je současná botanika*

FAUNA	+
FLÓRA	+
LIDÉ	+
LOKALITY	+

ZAJÍMAVOSTI

+

LITERATURA

KONTAKT

© 2023 BOTANY.cz • Postaveno s GeneratePress